KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 8.6.2020 r.
COM(2020) 226 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO

Podsumowanie rocznych sprawozdań z wdrażania programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w 2018 r.

Podsumowanie rocznych sprawozdań z wdrażania programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w 2018 r.

1. WPROWADZENIE

Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Fundusz) ma na celu zaradzenie najcięższym formom ubóstwa w UE, takim jak niedostatek żywności, ubóstwo dzieci i bezdomność. Kwota środków dostępnych w ramach Funduszu[1] w latach 2014–2020 wynosi łącznie 3,8 mld EUR (ceny bieżące). UE zapewnia do 85 % finansowania, a pozostałe środki pochodzą z zasobów własnych państw członkowskich. Stąd łączna wartość Funduszu wynosi około 4,5 mld EUR.

Państwa członkowskie mogą dwojako wykorzystywać środki z Funduszu: (i) na program operacyjny oferujący żywność lub podstawową pomoc materialną (PO I); lub (ii) na program operacyjny na rzecz włączenia społecznego (PO II). Przekazywanie żywności lub udzielanie podstawowej pomocy materialnej musi być połączone ze środkami towarzyszącymi, np. kierowaniem osób do służb społecznych.

Zgodnie z art. 13 ust. 9 rozporządzenia w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (rozporządzenie (UE) nr 223/2014) niniejsze podsumowanie opiera się na informacjach zawartych w przyjętych przez Komisję sprawozdaniach z wdrażania za 2018 r.[2]. Każde z 27 państw członkowskich przedłożyło sprawozdanie z wdrażania. Zjednoczone Królestwo nie przedłożyło sprawozdania, ponieważ jak dotąd nie wdrażało Funduszu. Podobnie jak w poprzednich latach niniejsze podsumowanie obejmuje zmiany i informacje finansowe wykraczające poza rok 2018, o ile były one dostępne, zwłaszcza odnoszące się do kolejnych wieloletnich ram finansowych (WRF) 2021–2027 oraz inicjatyw Komisji na lata 2019–2024.

2. OSTATNIE ZMIANY

Wieloletnie ramy finansowe 2021–2027 i inicjatywy Komisji na rzecz zaradzenia ubóstwu na lata 2019–2024

Odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym spadał przez sześć kolejnych lat – w 2018 r. wyniósł 21,9 %. Odsetek osób borykających się z pogłębioną deprywacją materialną spadł z 6,6 % w 2017 r. do 5,9 % w 2018 r. Odsetkowi temu odpowiada 29,7 mln osób, natomiast zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym jest 110 milionów ludzi. UE nie osiągnęła celu na 2020 rok polegającego na zmniejszeniu liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 milionów: dotychczas udało się zmniejszyć tę liczbę jedynie o 7 milionów. Dzieci – zwłaszcza jeśli ich rodzice mają niskie kwalifikacje – oraz niepełnosprawni są znacznie bardziej zagrożeni. Nasilająca się tendencja dotycząca wykluczenia mieszkaniowego i bezdomności nie została odwrócona z powodu utrzymującej się presji na rynku mieszkań.

[1] Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Dz.U. L 72 z 12.3.2014, s. 1). Rozporządzenie zmieniono w sierpniu 2018 r. w drodze przeglądu rozporządzenia finansowego: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?qid=1537946431022&uri=CELEX:02014R0223-20180802

[2] Opóźnienie w przekazywaniu łącznych danych zagregowanych wynikało z faktu, że państwa członkowskie przedłożyły sprawozdania z wdrażania w połowie 2019 r., a następnie Komisja prowadziła procedurę ich zatwierdzenia.

W związku z tym wsparcie z Funduszu ma zasadnicze znaczenie dla grup społecznych znajdujących się w najbardziej niekorzystnej sytuacji.

W WRF 2021–2027 Komisja zaproponowała, aby Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym połączyć z Europejskim Funduszem Społecznym Plus (EFS+). Celem wniosku dotyczącego EFS+ jest poszerzenie włączenia społecznego przez zwiększenie przydzielanych środków krajowych w ramach EFS+ (do co najmniej 25 % w porównaniu z 20 % w ramach obecnego EFS) oraz zajęcie się problemem deprywacji materialnej przez ustalenie docelowego poziomu unijnego wynoszącego 4 % i minimalnego przydziału środków na poziomie 2 % na państwo członkowskie. Komisja uważa, że pozwoli to na utrzymanie stabilnego finansowania na rzecz zwalczania deprywacji materialnej w porównaniu z obecnymi WRF. Wniosek jest obecnie na zaawansowanym etapie negocjacji ze współustawodawcami. W kwietniu 2019 r. Rada uzgodniła częściowy mandat negocjacyjny w odniesieniu do rozmów trójstronnych. W tym samym miesiącu Parlament Europejski przyjął sprawozdanie ze zmianami, a PE nowej kadencji je zatwierdził w głosowaniu. Jednocześnie rozpoczęły się rozmowy trójstronne w sprawie EFS+.

Komisja przygotowuje też inicjatywę polityczną dotyczącą gwarancji dla dzieci. Zgodnie z zasadą 11 Europejskiego filaru praw socjalnych dzieci mają prawo do wczesnej edukacji i opieki, które charakteryzują się dobrą jakością i przystępną ceną, a także do ochrony przed ubóstwem. W zasadzie tej stwierdza się też, że dzieci ze środowisk znajdujących się w niekorzystnej sytuacji mają prawo do szczególnych środków służących zwiększeniu równości szans. Powyższa inicjatywa jest zatem konkretnym rezultatem planu działania mającego na celu realizację Europejskiego filaru praw socjalnych.

W reakcji na pandemię COVID-19 przygotowano i przyjęto dwie inicjatywy inwestycyjne w odpowiedzi na koronawirusa. Druga inicjatywa inwestycyjna „plus" w odpowiedzi na koronawirusa (CRII+)[3], przyjęta w kwietniu 2020 r., umożliwia nadzwyczajną elastyczność w wykorzystaniu środków z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Ponadto wprowadza szczegółowe środki mające na celu wsparcie osób najbardziej potrzebujących przez zmianę przepisów dotyczących Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym oraz umożliwienie instytucjom zarządzającym, organizacjom partnerskim i innym podmiotom szybkiego reagowania na pojawiające się wyzwania. Możliwe będzie na przykład dostarczanie pomocy żywnościowej i podstawowej pomocy materialnej w formie bonów oraz zapewnianie środków ochrony indywidualnej, co pozwoli zmniejszyć ryzyko zakażeń. W roku obrachunkowym 2020–2021 możliwe będzie finansowanie środków na poziomie 100 %.

Ponadto w kontekście odbudowy gospodarki w następstwie pandemii COVID-19 Komisja przedstawiła wniosek w sprawie zmienionych wieloletnich ram finansowych (WRF). Zgodnie z tym wnioskiem państwa członkowskie będą mogły reinwestować w Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym, aby zapewnić osobom potrzebującym stałe i zwiększone wsparcie.

3. KOORDYNACJA FUNDUSZU NA POZIOMIE UE

Grupa ekspertów ds. Funduszu pozostaje głównym forum, na którym instytucje zarządzające dzielą się informacjami o wdrażaniu funduszu. Grupa ekspertów spotkała się dwukrotnie – w 2018 r. i 2019 r. – celem omówienia aspektów wdrażania programu

[3] https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/qanda_20_574

Funduszu, w szczególności środków towarzyszących, darowizn żywności, audytów i koordynacji z innymi funduszami strukturalnymi. Komisja przedstawiła ustalenia i zalecenia z przeglądu śródokresowego Funduszu oraz sprawozdania specjalnego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego dla państw członkowskich w sprawie Funduszu. Regularnie informowała też o negocjacjach w sprawie EFS+, skupiając się na środkach mających na celu rozwiązanie problemu deprywacji materialnej i integrację społeczną osób najbardziej potrzebujących.

Jeśli chodzi o stosunki z zainteresowanymi podmiotami, Komisja zorganizowała w okresie od 2016 r. do końca 2019 r. 18 posiedzeń sieci ds. Funduszu. Na każdym posiedzeniu uczestnicy mieli możliwość przedstawienia studiów przypadków oraz wymiany informacji o wyzwaniach i rozwiązaniach w zakresie konkretnych aspektów wdrażania Funduszu, na przykład w zakresie docelowego zasięgu działań na rzecz osób najbardziej potrzebujących, np. dzieci, bezdomnych i osób starszych. Na jednym z posiedzeń w 2019 r. skupiono się na monitorowaniu i ocenie Funduszu oraz przedstawiono znaczne starania ze strony instytucji zarządzających i organizacji partnerskich. Jak przewiduje rozporządzenie, w 2018 r. i 2019 r. Komisja zorganizowała również coroczne posiedzenia na szczeblu UE prowadzone przez przedstawicieli organizacji partnerskich. Skupiono się podczas nich na przejściu do nowego etapu budowania zdolności. W ciągu najbliższych 18 miesięcy zamiast posiedzeń sieci ds. Funduszu prowadzone będą działania związane z wzajemnym uczeniem się. Dzięki nim podmioty zainteresowane Funduszem będą mogły skuteczniej omawiać pozostałe wyzwania związane z jego wdrażaniem oraz szanse wynikające z nadchodzącego EFS+.

4. POSTĘPY WE WDRAŻANIU PROGRAMÓW OPERACYJNYCH

4.1. Realizacja finansowa

W 2018 r. przyspieszono realizację finansową programów Funduszu. Całkowite kwalifikowalne wydatki publiczne przeznaczone na wsparcie inicjatyw w ramach Funduszu stale rosły: w 2016 r. wyniosły 564,7 mln EUR, w 2017 r. – 637,1 mln EUR, a w 2018 r. – 762,2 mln EUR. Na koniec 2018 r. łączna kwota przyznanych środków (na lata 2014–2018) wyniosła prawie 2 732 mln EUR, czyli 61 % łącznych środków programów (w tym środki UE i współfinansowanie krajowe). Płatności na rzecz beneficjentów w 2018 r. również znacznie wzrosły (497,9 mln EUR) w porównaniu z poprzednimi latami (w 2017 r. wynosiły 409,9 mln EUR, a w 2016 r. – 436,0 mln EUR). Szczegółowy podział środków finansowych według wskaźników i państw członkowskich przedstawiono w tabeli I w załączniku[4].

W 2018 r. państwa członkowskie przedłożyły Komisji wnioski o płatność na kwotę 345,3 mln EUR w odniesieniu do kwalifikowalnych wydatków publicznych. Kwota ta była mniejsza niż w poprzednich latach (w 2017 r. wyniosła 478,2 mln EUR, a w 2016 r. – 353,4 mln EUR), co wynikało po części z elastyczności stosowanej przez państwa członkowskie w składaniu wniosków o płatność. Łączna kwota kwalifikowalnych wydatków publicznych zgłoszonych Komisji za lata 2014–2018 wyniosła 1 223,3 mln EUR.

Do dnia 31 grudnia 2019 r. Komisja dokonała płatności okresowych na łączną kwotę 1,5 mld EUR (na koniec roku 2018 było to 955 mln EUR), tj. ponad 38 % łącznych środków przeznaczonych na lata 2014–2020.

[4] Kilka państw członkowskich zaktualizowało niektóre wartości wspólnych wskaźników wejściowych Funduszu za lata 2015, 2016 i 2017. Wartości przedstawione w niniejszej sekcji mogą zatem różnić się od tych opublikowanych w ubiegłych latach.

Realizacja finansowa Funduszu przebiega zasadniczo zgodnie z planem i odpowiada postępom w prowadzeniu programów w praktyce (zob. następna sekcja). Wskaźniki świadczą o ogólnym przyspieszeniu realizacji programów pomimo stagnacji pod względem zagregowanych wniosków o płatność. Ponadto do chwili obecnej dokonano bardzo niewielu automatycznych umorzeń (jedynie w ramach niewdrażanego programu Zjednoczonego Królestwa).

4.2 Realizacja w praktyce

Zasięg Funduszu i profil odbiorców końcowych

Wsparcie w ramach Funduszu było kontynuowane w 2018 r. w 26 państwach członkowskich, przy wykorzystaniu postępów poczynionych w latach poprzednich. Większość państw członkowskich (22 spośród 26) przekazywała żywność lub podstawową pomoc materialną oraz zapewniała środki towarzyszące (PO I – zob. tabela 1), przy czym CY, HU i LT przekazywały podstawową pomoc materialną w 2018 r. po raz pierwszy[5]. Cztery państwa członkowskie kontynuowały programy włączenia społecznego (PO II – zob. tabela 1). RO w ogóle nie udzielała pomocy w 2018 r. z powodu opóźnień w modyfikacji programu operacyjnego w następstwie zmian instytucjonalnych; dodatkowo wystąpiły problemy związane z zamówieniami publicznymi.

Tabela 1: Rodzaj pomocy udzielonej w 2018 r.

PO	Rodzaj pomocy	Państwo członkowskie
PO I	Żywność	BE, BG, EE, ES, FI, FR, IT, MT, PL, PT, SI (11)
	Podstawowa pomoc materialna	AT (1)
	Oba rodzaje	CY, CZ, EL, HR, HU, IE, LT, LU, LV, SK (10)
PO II	Włączenie społeczne	DE, DK, NL, SE (4)

Źródło: SFC2014

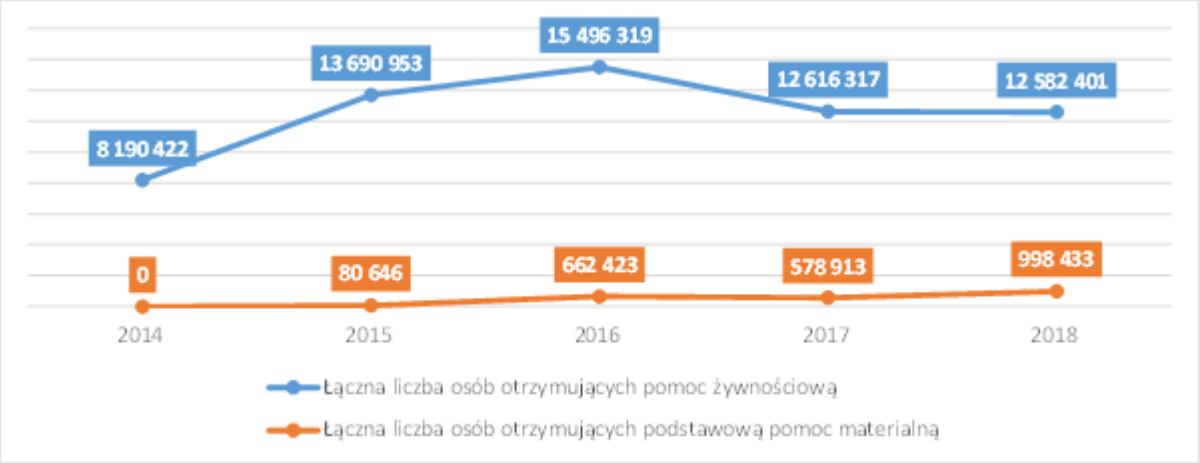
Szacuje się, że w 2018 r. ze wsparcia żywnościowego w ramach Funduszu skorzystało 12,6 miliona osób, podstawową pomoc materialną otrzymał 1 milion osób, a wsparcie w zakresie włączenia społecznego trafiło do 39 000 osób. Zgodnie z ostrożnymi szacunkami opartymi na danych średniorocznych odnotowanych w przeglądzie śródokresowym Funduszu za lata 2014–2017[6] łącznie prawie 13 milionów osób skorzystało ze wsparcia w ramach Funduszu. Największe wzrosty pod względem docierania do większej liczby ludzi odnotowano w HU (185 000 więcej osób niż w 2017 r.), IE (92 011 więcej osób), BE (82 619 więcej osób) oraz PT (41 276 więcej osób, mimo że ich liczba jest wciąż mała). Natomiast zasięg był mniejszy w 17 państwach członkowskich, zwłaszcza HR (214 068 mniej osób niż w 2017 r.), BG[7], ES, FR (mimo że liczba osób jest wciąż duża) oraz CZ. RO nadal ma problemy z wdrażaniem programów (więcej informacji poniżej).

[5] Włochy zaczęły w 2018 r. przekazywać podstawową pomoc materialną w ramach środka 4, jednak nie wprowadziły żadnych danych w systemie monitorowania.

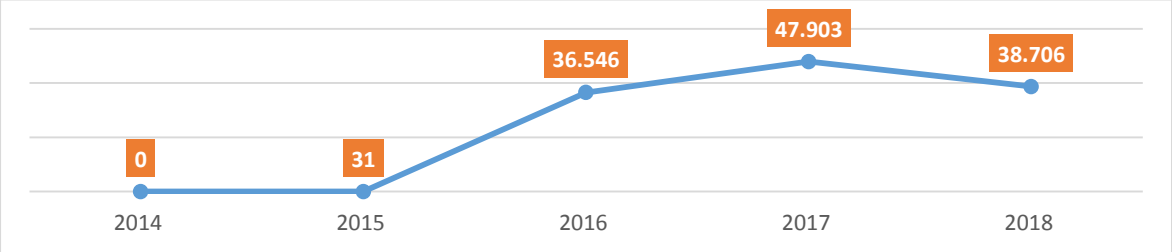
[6] W przypadku programów operacyjnych, w których tym samym osobom udzielana jest pomoc żywnościowa i podstawowa pomoc materialna, na potrzeby sprawozdawczości zagregowanej odjęto ewidentnie pokrywające się dane z rocznych sprawozdań z wdrażania.

[7] W swoim sprawozdaniu z wdrażania za rok 2018 władze Bułgarii zmieniły swoje wskaźniki produktu dla tego roku i poprzednich lat. Wartości przedstawione w niniejszym sprawozdaniu mogą zatem różnić się od tych podanych w ubiegłych latach.

Wykres 1: Liczba osób otrzymujących pomoc żywnościową lub podstawową pomoc materialną

Wykres 2: Łączna liczba osób otrzymujących wsparcie w zakresie włączenia społecznego

Źródło: SFC2014

Ogólny profil odbiorców końcowych wsparcia z Funduszu zasadniczo się nie zmienił. Podobnie jak w poprzednich latach największą grupę stanowiły kobiety – nieco mniej niż połowę (48 %) wszystkich osób, którym udzielono pomocy. Dzieci otrzymały prawie 30 % dostępnej pomocy, w dalszej kolejności byli migranci, osoby obcego pochodzenia lub mniejszości (10 %) oraz bezdomni (7 %). W 2018 r. osoby w wieku 65 i więcej lat stanowiły 8 % końcowych odbiorców pomocy z Funduszu, a osoby niepełnosprawne – 5 %. Powyższe dane liczbowe są szacunkami organizacji partnerskich i należy do nich podchodzić z ostrożnością.

Dzieci stanowiły 29 % osób, które w 2018 r. otrzymały pomoc żywnościową, podstawową pomoc materialną lub wsparcie w zakresie włączenia społecznego. Odsetek ten pozostał na podobnym poziomie, co w latach poprzednich. W kilku państwach członkowskich dzieci otrzymały największą część pomocy żywnościowej; dotyczyło to zwłaszcza CY, HR, MT, HU i CZ, gdzie stanowiły one 44–92 % wszystkich odbiorców końcowych. Podobnie w CY, IE, HU i AT dzieci stanowiły dużą część odbiorców końcowych podstawowej pomocy materialnej, wynoszącą 93–100 %. Programy w tych krajach obejmują konkretne wsparcie dla dzieci. Dzieci w innych państwach członkowskich (np. BE, ES i FR) stanowią wysoki odsetek odbiorców pomocy żywnościowej, jako że tamtejsze programy docierają do rodzin z dziećmi w trudnej sytuacji.

Ramka 1: Krajowe przykłady docierania z pomocą dla dzieci

Republika Czeska: CZ subsydiuje posiłki w szkole dla dzieci znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Dobra jakościowo obsługa gastronomiczna dla dzieci w przedszkolach i szkołach podstawowych ma sprzyjać wyższej frekwencji uczniów. Liczba szkół uczestniczących w takich programach stale rośnie. Jeśli chodzi o pomoc materialną, w CZ rozprowadza się pięć rodzajów preparatów do początkowego żywienia niemowląt i mleko następne dla różnych grup wiekowych, a także żywność dla dzieci.

Cypr: dzieci stanowią dużą część końcowych odbiorców żywności (92 %) i pomocy materialnej (100 %). Uczniowie otrzymują bezpłatne posiłki przygotowywane w stołówkach szkolnych.

Chorwacja: jeden z programów szkolnych zapewnia pomoc dzieciom żyjącym w ubóstwie lub zagrożonym ubóstwem. Dzieci te otrzymują posiłki szkolne, a także tornistry i inne materiały szkolne.

Malta: w 2018 r. uruchomiono program (jako środek towarzyszący) w zakresie rozdawania uczniom owoców, warzyw i mleka w ramach krzewienia kultury dobrego i zrównoważonego żywienia wśród młodzieży. Dzieci z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji i mających bardzo niskie dochody otrzymują też pomoc na zaspokojenie potrzeb szkolnych, takich jak zakup ubrań, materiałów papierniczych, opłacenie zajęć pozalekcyjnych i innych podstawowych potrzeb.

Węgry: dzieci stanowią duży odsetek odbiorców końcowych. Dzieci z ubogich rodzin otrzymują wsparcie w formie paczek żywnościowych i podstawowej pomocy materialnej.

Irlandia: dzieci z rodzin korzystających z banków żywności również korzystają z tych programów. Z domowych zestawów na start (obejmujących zestawy dla dzieci), które są przekazywane rodzinom uchodźców wprowadzających się do nowych domów, korzystają również dzieci. W 2018 r. zestawy szkolne otrzymało 40 000 uczniów i 1 000 dzieci osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, dla których mieszkania zapewniło państwo.

Austria: dzieci w wieku szkolnym z rodzin uzyskujących dochód minimalny otrzymują bezpośrednie wsparcie w formie tornistrów i innych materiałów szkolnych.

Hiszpania: rodziny w niekorzystnej sytuacji otrzymują konkretne artykułu spożywcze (np. słoiki z żywnością dla dzieci, kaszki i kleiki dla niemowląt oraz mleko następne w proszku), aby zaspokoić określone potrzeby dzieci i zadbać o ich zdrowie, wzrost i rozwój.

Około 10 % odbiorców końcowych to migranci, osoby obcego pochodzenia lub członkowie mniejszości. Należy jednak pamiętać, że informacje o migrantach otrzymujących wsparcie nie zawsze są podawane ze względu na ochronę danych (EL, FR i SK). Wśród tych grup pomoc była skierowana najczęściej do uchodźców i osób ubiegających się o azyl (których wymienia się w 45 % programów operacyjnych skierowanych do migrantów).

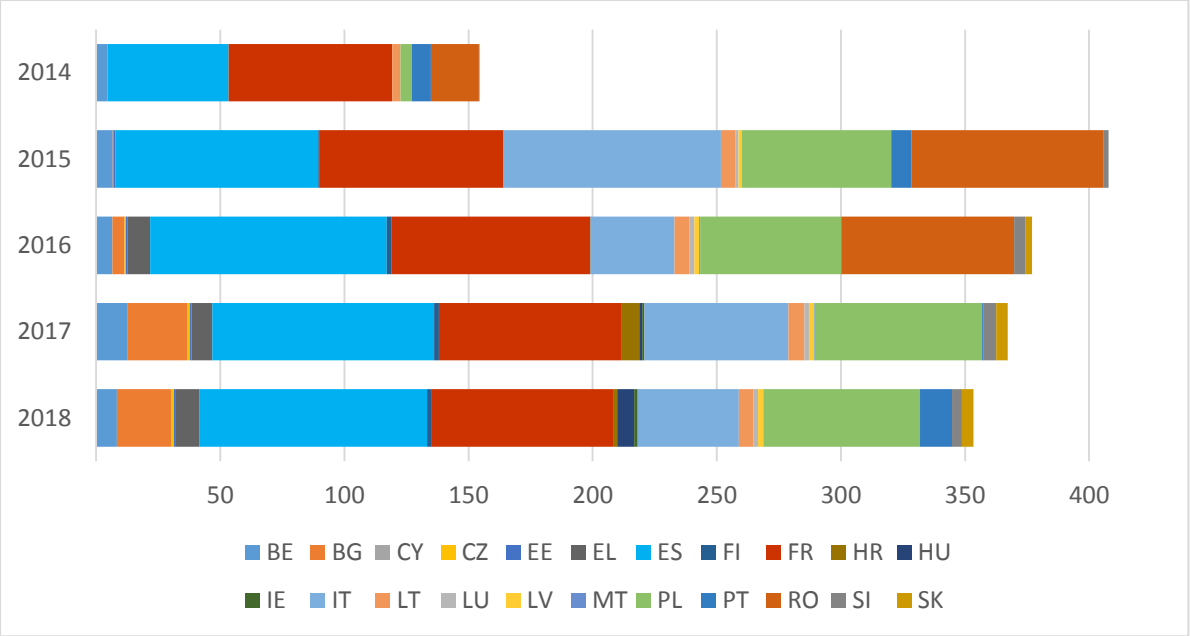
Zgodnie z szacunkami osoby bezdomne stanowiły 7 % odbiorców końcowych pomocy z Funduszu, przy czym odsetek ten był wyższy w 2018 r. niż w 2017 r. Liczbę osób bezdomnych jest jednak szczególnie trudno oszacować, ponieważ nie są one zarejestrowane i często bardzo niechętnie podają jakiekolwiek informacje osobowe. Ponadto główną przyczyną wzrostu liczby bezdomnych jest to, że FR podała te dane liczbowe za 2018 r., a nie podała ich w roku poprzednim. W CZ, FR i IE pomoc żywnościową otrzymało ponad

10 % bezdomnych. Z wyjątkiem ES odsetek osób bezdomnych, które otrzymały pomoc, zmniejszył się w 2018 r. w porównaniu z 2017 r., zwłaszcza w IT.

PO I – Wsparcie żywnościowe

Poziom pomocy żywnościowej zasadniczo nie zmienił się w porównaniu z poprzednim rokiem. Większość z 21 państw członkowskich uczestniczących w programie zwiększyła lub utrzymała przekazywaną ilość żywności. W ujęciu ogólnym w 2018 r. przekazano nieco mniej żywności niż w 2017 r., ponieważ w niektórych większych państwach członkowskich dostarczano mniej posiłków bądź paczek żywnościowych. Pięć państw członkowskich (ES, FR, PL, IT oraz BG) przekazało 82 % całkowitej ilości żywności dostarczonej w 2018 r. Trzy państwa członkowskie (PT, HU i IE) zwiększyły ilość dostarczonej żywności. W dziesięciu państwach członkowskich dostarczano mniej żywności niż w 2017 r. – w przypadku BE, EE, HR, IT i SI znacznie mniej.

Wykres 3: Wsparcie żywnościowe udzielone w latach 2014–2018 (w tysiącach ton) według państw członkowskich

Źródło: SFC2014

Ponad połowę (55 %) pomocy żywnościowej stanowiły przetwory mleczne oraz mąka, chleb, ziemniaki i inne produkty skrobiowe. Odsetek przetworów mlecznych był szczególnie wysoki w BE i FR. Odsetek mąki, chleba, ziemniaków i innych produktów skrobiowych był wysoki w FI, IT, LV i SK. Ilość dystrybuowanych owoców i warzyw systematycznie rosła: z 9 % w 2014 r. do 17 % w 2018 r.[8]. Ilość tłuszczów i olejów była zróżnicowana, a średnio wyniosła 6 %. Odsetek gotowych posiłków jest dość wysoki w przypadku HU i IE, lecz w innych państwach raczej niski; dla całej UE wynosi około 11 %. W IE gotowe posiłki zalicza się do kategorii żywności, o które wnioskują organizacje partnerskie. Wynika to z zapotrzebowania zgłaszanego przez klientów i, tym samym, ma ograniczyć marnotrawienie żywności. Koszt dystrybuowanej żywności w przeliczeniu na osobę znacznie się różni dla poszczególnych państw członkowskich i dla poszczególnych lat. Wynika to głównie z ilości i rodzaju dystrybuowanych produktów (np. dużą ich część stanowią produkty świeże), a także z intensywności wsparcia.

[8] Między innymi z powodu wzrostu ilości dystrybuowanej żywności w PT, gdzie dużą część stanowią owoce i warzywa.

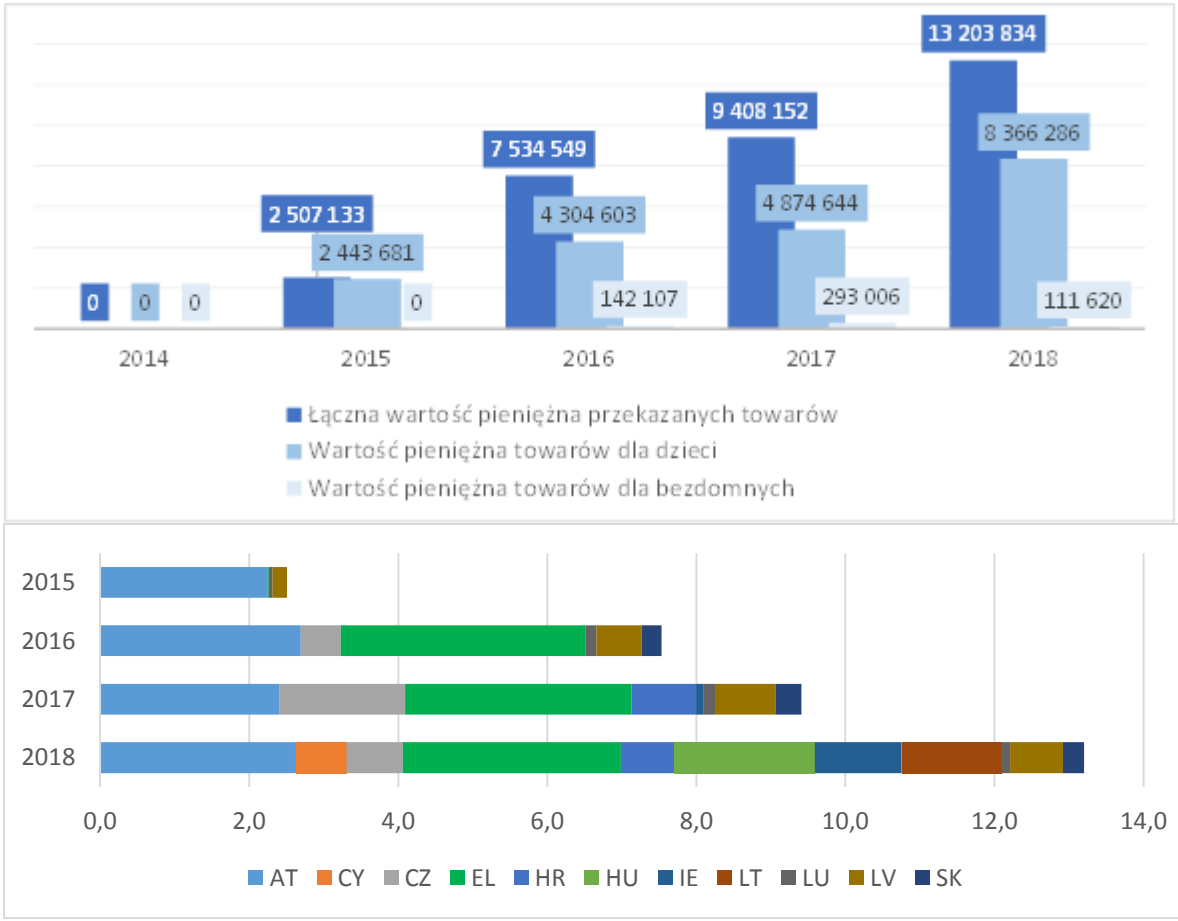
Wszystkie 21 państw członkowskich, które dystrybuują żywność – z wyjątkiem CY – wydawało ją w formie standardowych paczek żywnościowych. Czternaście państw członkowskich zapewniało również posiłki; były to: BE, BG, CY, CZ, EL, ES, FI, HR, HU, IE, IT, LV, PL i SK. Niektóre państwa zapewniały też gotowe posiłki dla uczniów (CY, CZ, HR i IT) oraz dla bezdomnych (FI, HU, IT, LV, PL i SK). Bank żywności w EE ściśle współpracował z władzami lokalnymi i gminami, aby być jak najbliżej ludzkich domów. Dzięki dobrej komunikacji między partnerami rozdano w założonym okresie 95 % wszystkich paczek z pomocą żywnościową. Podobnie jak w poprzednich latach dostawy żywności dokonywane przez organizacje partnerskie w BG, CY, HU i ES były w całości finansowane przez Fundusz, natomiast w pozostałych państwach członkowskich organizacje partnerskie uzupełniały pomoc żywnościową z Funduszu żywnością przekazaną lub finansowaną z innych źródeł.

PO I – Podstawowa pomoc materialna

Liczba odbiorców podstawowej pomocy materialnej również znacznie wzrosła. W 2018 r. państwa członkowskie przekazały podstawową pomoc materialną w kwocie 13,2 mln EUR, tj. 29 % więcej niż w 2017 r., a już wtedy zwiększyła się ona o 25 % w porównaniu z 2016 r. Ten znaczny wzrost wartości wynikał w dużej mierze z faktu, że w 2018 r. trzy państwa członkowskie – CY, HU i LT– udzielały podstawowej pomocy materialnej po raz pierwszy. Osiem państw członkowskich kontynuowało udzielanie podstawowej pomocy materialnej jak w poprzednim roku (AT, CZ, EL, HR, IE, LU, LV i SK). Większość towarów rozdystrybuowano w trzech państwach członkowskich: AT, CZ i EL (zob. wykres 4). W CZ, EL, HR i SK pomoc została skierowana do osób bezdomnych: otrzymały one produkty higieniczne i inne artykuły. W HR otrzymały również sprzęt kuchenny i odzież, a w EL i HR – śpiwory/koce.

Do głównych elementów podstawowej pomocy materialnej w dalszym ciągu należały artykuły szkolne i produkty higieny osobistej dla rodzin. W 2018 r. artykuły przekazywane rodzinom z dziećmi obejmowały materiały papiernicze i przybory szkolne (AT, EL, HR, IE i LV), tornistry (AT, EL, HR i LV), paczki z artykułami do opieki nad dziećmi (HR, HU i IE), pieluchy i nawilżane chusteczki dla niemowląt (EL) oraz sprzęt sportowy i odzież sportową (HR). W EL, IE, HU, LU, LV i SK dostarczano również takie artykuły, jak detergenty do prania, proszki do prania (do tkanin kolorowych), detergenty do zmywania naczyń, pieluchy, kremy i mydła dla niemowląt i małych dzieci, nawilżane chusteczki i pieluchy.

Wykres 4: Łączna wartość pieniężna towarów w latach 2014–2018 oraz w podziale na państwa członkowskie

Źródło: SFC2014

PO I – Środki towarzyszące

Wszystkie państwa członkowskie, które w 2018 r. wdrażały programy w ramach PO I, wprowadzały również środki towarzyszące. Do wprowadzonych z powodzeniem środków należą: (i) działania komunikacyjne w zakresie „doradztwa na temat zarządzania budżetem domowym", „zapobiegania marnotrawieniu żywności" oraz „wyboru dostaw żywności" (PT); (ii) czasopismo „Pomoc"[9] publikowane w języku estońskim i rosyjskim, rozprowadzane wśród odbiorców pomocy żywnościowej (EE); (iii) rozprowadzanie broszur z przepisami przygotowywania składników z paczek żywnościowych w ramach Funduszu oraz artykułów spożywczych często przekazywanych w ramach pomocy (FI); (iv) prowadzony przez Czerwony Krzyż projekt „Jesteśmy Razem", w ramach którego dzieci ze środowisk społecznych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych oraz uzyskują pomoc w odrabianiu zadań domowych, opiekę mentorską oraz wsparcie w innej formie (SI); (v) projekt „Pokonywanie problemów gospodarczych poprzez wolontariat" prowadzony przez Caritas Archidiecezji Zadarskiej (HR), wykraczający poza pomoc materialną i mający na celu zmotywowanie uczestników do działania, aby poradzić sobie z przyczynami ubóstwa; oraz (vi) rozprowadzanie broszury

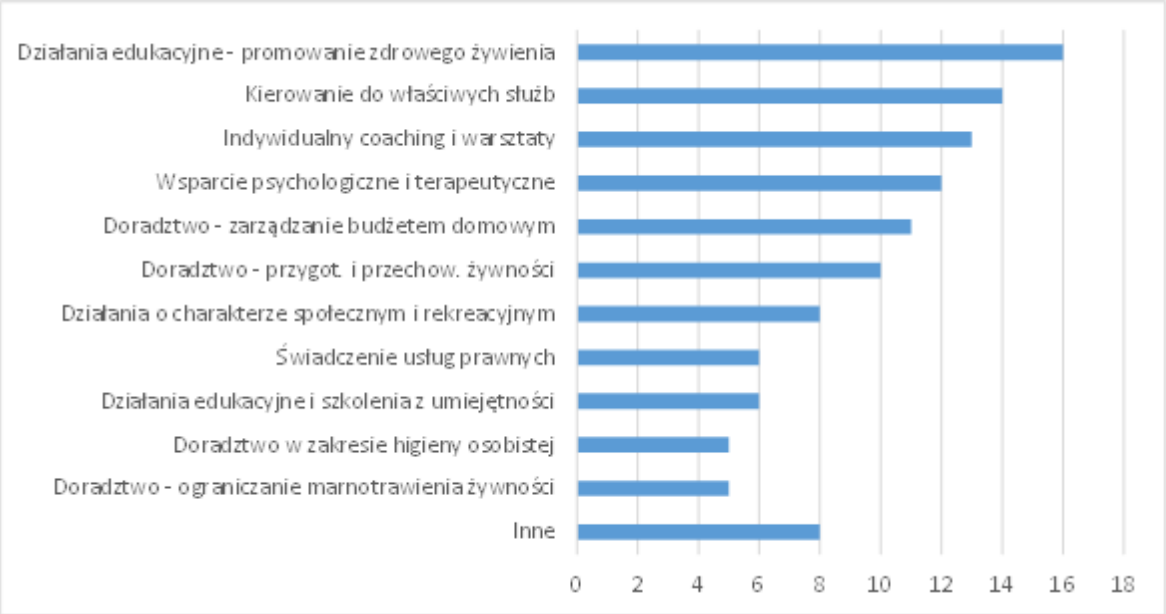
[9] Wydanie z 2018 r. było poświęcone zdrowemu odżywianiu się: specjalista ds. żywienia polecał zdrowe przepisy kulinarne z wykorzystaniem żywności dostarczanej w paczkach. Czasopismo zawiera też dane kontaktowe do 38 organizacji, które mogą udzielić dalszego wsparcia.

z tornistrami zawierającej porady dla uczniów na różne tematy – od szkoły i pracy po problemy psychologiczne (AT).

Większość państw członkowskich wdrażała zestaw środków towarzyszących, zaś jedynie kilka państw skupiło się na jednym działaniu lub dwóch działaniach. Do środków towarzyszących wdrożonych w 2018 r. (zob. wykres 5) należały:

- doradztwo w zakresie przygotowywania i przechowywania żywności (BE, BG, EE, FI, FR, LT, LU, PL, PT, SK);
- działania edukacyjne mające na celu promowanie zdrowego żywienia / warsztaty kucharskie (BE, BG, CZ, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, SI);
- doradztwo w zakresie sposobów ograniczania marnotrawienia żywności (BE, BG, LT, PL, PT);
- doradztwo w zakresie higieny osobistej (BG, HU, LT, LV, SK);
- kierowanie do właściwych służb (np. socjalnych/administracyjnych) (AT, BE, BG, EE, ES, FI, FR, IE, IT, LT, LU, LV, MT, SK);
- indywidualny coaching i warsztaty (BE, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, LT, LU, LV, MT, SI, SK);
- wsparcie psychologiczne i terapeutyczne (BE, BG, CZ, CY, EE, EL, HU, IT, LT, LV, SI, SK);
- doradztwo w zakresie zarządzania budżetem domowym (BE, BG, CZ, EL, FI, IT, LT, LV, MT, PL, PT, SK);
- działania o charakterze społecznym i rekreacyjnym (CZ, EL, FI, FR, LT, LU, PL, SI);
- działania edukacyjne i szkolenia/programy służące zdobywaniu umiejętności (EE, HR, IT, LT, MT, SI);
- świadczenie usług prawnych (BE, EE, FR, IT, LT, SK);
- inne działania (BE, EE, FI, IE, IT, LV, MT, SI).

Wykres 5: Rodzaje środków towarzyszących wdrożonych w 2018 r. (n=22)

PO II – Włączenie społeczne

Podobnie jak w poprzednich latach DE, DK, NL i SE wdrożyły działania na rzecz włączenia społecznego.

W DE główne działanie polegało na docieraniu do nowo przybyłych osób dorosłych i osób bezdomnych oraz na poprawie ich dostępu do środków doradztwa i wsparcia. DE już zrealizowały z nawiązką różne założone cele w tym obszarze. Prawie 90 % nowo przybyłych osób dorosłych i osób bezdomnych uczestniczących w 2018 r. w działaniach na rzecz włączenia społecznego, skorzystało z usług społecznych (w porównaniu z założonym celem wynoszącym 50 %). Łączna liczba osób bezdomnych i osób zagrożonych bezdomnością, którzy do 2018 r. uzyskali poradę, wyniosła 21 564 i już przekroczyła cel szczegółowy założony w programie. Osiągnięto również znaczne postępy w docieraniu do nowo przybyłych dzieci w wieku przedszkolnym (12 237 lat) i ich rodziców (13 734). Cel zakładający dotarcie do 19 700 dzieci i rodziców do roku 2020 jest zatem możliwy do osiągnięcia.

W DK warunki życia osób bezdomnych – w tym osób bezdomnych z innych państw UE mających pozwolenie na pobyt w DK – poprawiły się dzięki dostępowi do zakwaterowania w schroniskach i do pracowników socjalnych. Dzięki działaniom mającym na celu dotarcie do tych osób, uzyskali oni tymczasowe zakwaterowanie, mogli wziąć udział w wydarzeniach społecznych oraz mieli możliwość nawiązania kontaktów i zdobycia doświadczenia zawodowego w prywatnej firmie. Działania były dostosowane do szczególnie trudnej sytuacji bezdomnych migrantów, którzy borykają się z barierą językową i innymi wyzwaniami. Z działań tych skorzystało w latach 2014–2018 łącznie 1 412 osób i już przekroczono cel założony na okres programowania 2014–2020 (1 400).

W NL projekt „Osoby starsze w sąsiedztwie" był kontynuowany w 2018 r. z **udziałem 776 uczestników. Było to mniej niż w 2017 r., lecz znacznie więcej niż w 2016 r.** Celem projektu jest ograniczenie wykluczenia społecznego osób starszych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Wszyscy uczestnicy byli w wieku powyżej 65 lat. Łączna liczba uczestników w latach 2014–2018 wyniosła 2 274 – 45 % założonego celu (5 000). Głównym osiągnięciem było to, że po 2 latach uczestnictwa w programie około 84 % osób starszych wciąż w nim uczestniczyło, 45 % stwierdziło, że ich sieć społecznościowa się zwiększyła, a 35 % podniosło swoje umiejętności cyfrowe i finansowe. Dużo uwagi poświęcono w 2018 r. dotarciu do osób starszych ze środowisk migracyjnych, np. mających tureckie lub marokańskie pochodzenie: nie jest łatwo do nich dotrzeć i dlatego są często izolowane. 29 % uczestników projektu nie urodziło się w Niderlandach.

Środki na rzecz włączenia społecznego w SE skupiają się na promocji zdrowia i przekazywaniu podstawowych informacji o szwedzkim społeczeństwie; są skierowane do osób potrzebujących pochodzących z innych państwa UE lub EOG. Głównymi grupami docelowymi są bezdomni (lub osoby zagrożone bezdomnością), migranci, osoby obcego pochodzenia, mniejszości oraz kobiety. Dotychczas program objął 2 016 osób, w tym 414 w 2018 r. Odsetek osób, które deklarują otrzymanie wsparcia lub pomocy, stale rośnie: z 43 % w 2016 r. do 84 % w 2018 r. Odsetek osób, które deklarują poprawę warunków zapewniania zdrowia i higieny, również wzrósł – z 38 % w 2016 r. do 82 % w 2018 r. Docelowy poziom dla obu wskaźników wynoszący 40 % został znacznie przekroczony.

Przeszkody utrudniające wdrażanie

Przeszkody utrudniające wdrażanie programów zgłosiło 19 państw członkowskich. Do przeszkód tych należały: (i) pozostałe wyzwania o charakterze logistycznym, np. dostawy

i przechowywanie (EL, FI, HU, PT); (ii) kwestie prawne, np. zamówienia publiczne lub ochrona danych (BE, BG, EE, EL, HU, IT, MT, PT, RO); (iii) brak zdolności organizacji partnerskich (DK, HU, PL); (iv) wyzwania związane z docieraniem do grup docelowych (EE, HU, LV, PL i SE); (v) wyzwania związane z monitorowaniem i zbieraniem danych dotyczących odbiorców końcowych (HU, IT, RO); oraz (vi) problemy z dostarczanymi towarami, np. ich jakością, różnorodnością i wagą (FR, HU)[10]. Ogólne problemy z wdrażaniem programów wystąpiły również w RO, zwłaszcza w kwestiach związanych z zamówieniami publicznymi i zdolnościami. Problemów tych nie udało się rozwiązać w roku sprawozdawczym, mimo że Komisja regularnie monitorowała i wspierała działania oraz aktywnie korzystano z dostępnej pomocy technicznej w celu zwiększenia zdolności instytucji zarządzającej Funduszem.

Dzięki elastyczności we wdrażaniu Funduszu oraz ścisłej współpracy między instytucjami zarządzającymi i organizacjami partnerskimi państwa mogły przezwyciężyć wiele z tych przeszkód. Włoska instytucja zarządzająca zorganizowała spotkanie z beneficjentami pomocy materialnej, aby zaoferować im dodatkowe wsparcie w rozwiązywaniu problemów z wdrażaniem programów. W 2018 r. FR zmieniła swój system zarządzania i przyjęła nowe procedury, szczególnie w zakresie kontroli wewnętrznej, logistyki i pomocy technicznej, aby zakończyć ścieżkę audytu programu.

Zasady horyzontalne

W art. 5 rozporządzenia w sprawie Funduszu określono zasady horyzontalne, które należy ogólnie stosować przy projektowaniu i wdrażaniu Funduszu. Należą do nich komplementarność finansowania, równouprawnienie płci, przeciwdziałanie dyskryminacji, zapobieganie marnotrawieniu żywności, zrównoważona dieta oraz kwestie środowiskowe i klimatyczne. Państwa członkowskie powinny przestrzegać tych zasad oraz przekazywać informacje o ich stosowaniu w swoich rocznych sprawozdaniach z wdrażania.

Państwa członkowskie uwzględniają te ogólne zasady. Przestrzegają zasady komplementarności przez stosowanie innych instrumentów finansowania. W EE Ministerstwo Spraw Społecznych jest również instytucją pośredniczącą w odniesieniu do EFS: dzięki temu zapewnia się jednolite podejście oraz przepływ informacji w zakresie usług świadczonych w ramach tych dwóch funduszy. FI odnotowała efekty synergii między współfinansowanymi z EFS projektami na rzecz włączenia społecznego, będącymi środkami towarzyszącymi dla dystrybucji żywności w ramach Funduszu.

Kilka państw członkowskich wyjaśniło, w jaki sposób stosują one zasadę równouprawnienia płci. CZ pomaga matkom samotnie wychowującym dzieci, uznawanym za grupę w szczególnie trudnej sytuacji. DE skupiają się na doradzaniu kobietom w kwestiach opieki nad dziećmi i opieki zdrowotnej, a także opracowały noty informacyjne o równouprawnieniu płci do wykorzystania przez organizacje partnerskie. Dwa szwedzkie projekty dotyczą w szczególności zdrowia kobiet, a inne projekty dostosowano tak, aby były lepiej dopasowane do potrzeb kobiet. W SE i NL kobiety stanowiły 80 % odbiorców wsparcia w zakresie włączenia społecznego.

Większość państw członkowskich wyraźnie wskazała działania w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji. DE i LV zapewniają wytyczne i szkolenia dotyczące

[10] Zgłaszano też inne bardziej odosobnione problemy, np.: niedostarczenie żywności (EL), zniszczenie lub uszkodzenie towarów (EL), pomyłka instytucji zarządzającej w obliczeniu jednego wskaźnika, który należy skorygować (CY), przekazanie niewystarczającej ilości żywności dla grupy docelowej (HR), obciążenia administracyjne i ograniczone zasoby finansowe (EE), niewielkie zainteresowanie ze strony organizacji partnerskich (SK), uznanie, że środki nie są na chwilę obecną odpowiednie, co prowadzi do opóźnień we wdrażaniu programów (RO), społeczne nastawienie do grupy docelowej (SE).

przeciwdziałania dyskryminacji. Na Węgrzech uwzględnia się specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych, na przykład dystrybucja żywności odbywa się w miejscach bez barier oraz udzielana jest pomoc w odbiorze paczek żywnościowych. LU zapewnia dostępność miejsc dla osób niepełnosprawnych. BG stwierdza, że Fundusz przyczynia się do zapewnienia równych szans przez dostarczanie konkretnych posiłków w zależności od pochodzenia etnicznego i religii.

W ramach większości programów Funduszu priorytetowo traktuje się środki zapobiegania marnotrawieniu żywności. IE ogranicza marnotrawienie żywności dzięki łączeniu dostaw żywności z supermarketów z dostawami w ramach Funduszu. W MT i ES, aby nie marnować żywności, paczki żywnościowe są dostosowane do potrzeb odbiorców. SI priorytetowo traktuje efektywność systemu dystrybucji żywności w celu zapewnienia, aby ludzie otrzymywali żywność szybko i na długo przed upływem terminu przydatności. W BE w ramach Funduszu wydawana jest świeża zupa zrobiona z niesprzedanej żywności. BE zachęca też do darowizn żywności, stosując zwolnienie z podatku VAT oraz kartę uzgodnioną między sektorem pomocy żywnościowej a podmiotami prowadzącymi masowy handel detaliczny. We FR organizacje partnerskie powszechnie stosują prawo z 2016 r. dotyczące zapobiegania marnotrawieniu, co doprowadziło do znacznego ograniczenia marnotrawienia żywności. W swoich procedurach przetargowych dotyczących wyboru dostawców dodały w 2016 r. kryterium uwzględnienia śladu węglowego przy transporcie artykułów spożywczych. W HR dokumentacja zaproszenia do składania wniosków dotyczących niedostatku żywności, podstawowej deprywacji materialnej i pomocy technicznej zawiera opis, jak należy zapobiegać marnotrawieniu żywności, zapewniać bezpieczeństwo produktów oraz chronić zdrowie publiczne i środowisko naturalne. Na Litwie pozostałości z paczek żywnościowych trafiają do stołówek, które przygotowują i wydają jedzenie bezdomnym.

Wiele państw stwierdziło, że dystrybuują zróżnicowaną i dietetycznie zbilansowaną żywność. We FR posiłki są dostosowane do wieku i warunków życia osób je otrzymujących. W PT przyjęto cel, aby paczki żywnościowe zaspokajały co najmniej 50 % zapotrzebowania energetycznego i żywieniowego osób, a dzienne porcje zawierają produkty ze wszystkich siedmiu grup żywności. W SK zawartość paczek żywnościowych jest oceniana przez Urząd Zdrowia Publicznego w celu zapewnienia właściwego zbilansowania diety. W EE przeprowadzono konsultacje w sprawie paczek żywnościowych z Krajowym Instytutem Rozwoju Zdrowia, który zalecił wykluczenie z nich najczęstszych alergenów (np. orzechów i artykułów spożywczych zawierających orzechy). BG uwzględniła polecenia Ministerstwa Zdrowia oraz opinie odbiorców. LV zorganizowała działania na rzecz promocji zdrowia, np. w zakresie zdrowego odżywiania się i stylu życia, opieki nad dziećmi, zapobiegania uzależnieniom, umiejętności pierwszej pomocy, reagowania kryzysowego oraz profilaktyki chorób.

Wiele państw członkowskich uwzględnia kwestie klimatyczne i środowiskowe. AT informuje, że ze względu na ochronę środowiska wybrano trwałe produkty charakteryzujące się wysoką jakością. W CZ w ramach Funduszu zamawia się jedynie produkty przyjazne środowisku, sprzyjające recyklingowi. Organizacje partnerskie wybierają produkty z koszyka towarów w zależności od potrzeb swoich klientów. Dzięki temu ryzyko przekazywania niechcianych produktów jest minimalne i zapobiega się ich marnotrawieniu.

Oceny

Skutki działalności Funduszu w poszczególnych państwach członkowskich są na ogół pozytywne, co potwierdzają szczegółowe oceny. Na przykład w sprawozdaniu LU stwierdzono, że wsparcie z Funduszu pozwala temu państwu na uwolnienie środków budżetowych na inne potrzeby publiczne. W PT, krajowe badanie wykazało, że dzięki pomocy żywnościowej 72 % osób objętych programem operacyjnym lepiej zarządzało budżetem domowym. W ocenie FR wyrażono wątpliwości co do związku między programem Funduszu a ograniczeniem ubóstwa z uwagi na złożony i wielowymiarowy charakter tego problemu. Ponieważ jednak pomoc żywnościowa umożliwia pierwszy kontakt z osobami w trudnej sytuacji i otwiera ścieżkę zindywidualizowanego wsparcia, jej pozytywne skutki powinny stawać się z biegiem czasu widoczne.

Niektóre państwa członkowskie stosowały szczegółowe kryteria oceny lub oceniły konkretne kwestie. BE przeprowadziła badanie rynku, aby zbadać, które zdrowe produkty można kupować i dystrybuować przy minimalnym wpływie na środowisko. EL zbadała wkład programu w zapobieganie brakowi bezpieczeństwa żywnościowego, tj. czy spełniał on normy żywieniowe zgodne z naukowymi zaleceniami i przyczynił się do poprawy jakości życia odbiorców pomocy.

Ramka 2: Działania oceniające w IE i ES

W IE instytucja zarządzająca Funduszem regularnie prowadzi badania wśród zainteresowanych stron. Główne ustalenia pokazują, że wsparcie z Funduszu ma pozytywny wpływ na osoby znajdujące się w niekorzystnej sytuacji: pomaga im w czynieniu postępów życiowych i w poszerzaniu kontaktów społecznych. Uwalnia także środki finansowe na inne niezbędne działania. Wysoko oceniono dobrą jakość zestawów szkolnych, a dzieci, które je otrzymały, były bardzo zadowolone z posiadania artykułów o podobnej jakości, co artykuły ich kolegów. Kolejną istotną korzyścią jest to, że banki żywności zdołały zwiększyć dostawy i zapewnić ich regularność. Ponadto główna organizacja partnerska – „FoodCloud Hubs" – pozyskiwała zarówno żywność z supermarketów, jak i żywność finansowaną z Funduszu. Jest to korzystne dla środowiska, ponieważ im mniej odpadów żywnościowych trafia na wysypiska, tym mniejsze są emisje dwutlenku węgla.

Czerwony Krzyż i Federacja Banków Żywności w ES przeprowadziły w 2018 r. kompleksową ocenę Funduszu[11]. W sprawozdaniu z tej oceny stwierdza się, że wsparcie z Funduszu jest wysoko cenione przez beneficjentów – 96 % z nich poleciłoby je innym osobom, a 76 % deklaruje, że dostarczona żywność „pomaga im wyjść z wielu trudności". Potwierdza się jednak też, że program – mimo że przyczynia się do złagodzenia skrajnych form ubóstwa i jest pomocą żywieniową dla rodzin – nie jest wystarczający, aby rodziny i osoby mogły wyjść z niepewnej sytuacji, w jakiej się znajdują.

5. PODSUMOWANIE

Zobowiązania finansowe w ramach programu Funduszu znacznie wzrosły – w 2018 r. wyniosły 762,2 mln EUR. Łączna kwota zaciągniętych zobowiązań na lata 2014–2018 wyniosła prawie 2 732 mln EUR, czyli 61 % łącznych środków przewidzianych w programach (w ramach współfinansowania unijnego i krajowego). To pokazuje, że wykonanie budżetu Funduszu przebiega zgodnie z planem. Również płatności istotnie się zwiększyły: płatności okresowe dokonane przez Komisję do dnia 31 grudnia 2019 r.

11 Hiszpański Czerwony Krzyż (2018): Ocena skutków Funduszu w Hiszpanii.

przekroczyły 38 % łącznych środków przeznaczonych na lata 2014–2020 (25 % do końca 2018 r.).

Większość państw członkowskich utrwaliła swoje osiągnięcia i poczyniła postępy w realizacji założonych celów. W 2018 r. 26 państw członkowskich z powodzeniem udzielało pomocy w ramach Funduszu. Poziom pomocy żywnościowej zasadniczo nie zmienił się w porównaniu z poprzednim rokiem. Udzielana podstawowa pomoc materialna miała coraz większą skalę: w 2018 r. udzielono 29 % więcej pomocy niż w 2017 r. W 2018 r. CY, HU i LT przekazywały podstawową pomoc materialną po raz pierwszy. Mimo to utrzymują się niektóre problemy wdrożeniowe, zwłaszcza opóźnienia oraz wyzwania w zakresie logistyki, kwestii prawnych, docierania do grup docelowych, monitorowania i oceny, a także brak zdolności organizacji partnerskich. Większość państw członkowskich była w stanie przezwyciężyć te trudności dzięki zaufaniu i współpracy zainteresowanych stron, choć czasami konieczne były zmiany w programach. Pomimo że Komisja ściśle monitorowała sytuację, Rumunia nie udzielała jednak pomocy w 2018 r. z powodu zmian instytucjonalnych i utrzymujących się problemów w zakresie zamówień publicznych.

Szacuje się, że w 2018 r. ze wsparcia w ramach Funduszu skorzystało prawie 13 milionów osób. Wsparcie to okazało się stabilne na przestrzeni lat. Najczęstszym rodzajem pomocy pozostaje pomoc żywnościowa. Spośród łącznej liczby odbiorców końcowych 12,5 milionów (92 %) osób otrzymało pomoc żywnościową i około 998 000 (7 %) uzyskało podstawową pomoc materialną w 2018 r., a w programach włączenia społecznego (PO II w ramach Funduszu) wzięło udział prawie 39 000 osób. Podobnie jak w latach poprzednich, dzieci pozostały największą jednolitą grupą odbiorców (29 % wszystkich odbiorców końcowych). Wśród konkretnych grup docelowych byli bezdomni (7 %) i niepełnosprawni (5 %). Szacunkowo 10 % wszystkich osób, które uzyskały wsparcie, to migranci, osoby obcego pochodzenia lub członkowie mniejszości, a 8 % – to osoby w wieku co najmniej 65 lat.

Podobnie jak w poprzednich latach ze sprawozdań wynika, że elastyczność Funduszu miała zasadnicze znaczenie dla jego skutecznego i efektywnego wdrażania. Organizacje partnerskie odgrywały bardzo ważną rolę w odniesieniu do znajomości grup docelowych i docierania do nich. Jednak również Fundusz przyczynił się do zwiększenia efektywności organizacji partnerskich, między innymi pod względem terminów realizacji pomocy i współpracy instytucjonalnej. Ponadto państwa członkowskie i organizacje partnerskie mogły decydować o sposobie i czasie docierania do grup docelowych, a to miało kluczowe znaczenie dla budowania relacji z odbiorcami końcowymi opartych na wzajemnym zaufaniu.

Środki towarzyszące dobrze się przyjęły i stały się bardziej zróżnicowane. Jak wynika z przekazanych sprawozdań, wszystkie państwa członkowskie, które prowadziły PO I i w 2018 r. wdrażały pomoc z Funduszu, wprowadzały środki towarzyszące. Najczęstszym rodzajem środków towarzyszących były działania edukacyjne mające na celu promowanie zdrowego żywienia / warsztaty kucharskie; następne w kolejności były: indywidualny coaching i warsztaty oraz wsparcie psychologiczne i terapeutyczne. Kierowanie do właściwych służb pozostało zasadniczym pierwszym krokiem w wychodzeniu z ubóstwa. Ogólnie rzecz biorąc, wypracowano różnorodny zestaw dobrych praktyk.

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez państwa członkowskie zasadniczo przestrzegają one zasad horyzontalnych. Wszystkie dopilnowały, aby mężczyźni i kobiety mieli równy dostęp do pomocy, a większość z nich podkreśliła, że nie występuje żadna dyskryminacja ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Niektóre państwa członkowskie starały się zapewnić – w celu zapobiegania marnotrawieniu żywności – aby zawartość paczek

żywnościowych w ramach pomocy z Funduszu odpowiadała zapotrzebowaniu zgłaszanemu przez organizacje partnerskie i odbiorców końcowych. Państwa członkowskie starały się przekazywać przede wszystkim zdrowe artykuły żywnościowe i przykładały dużą uwagę do przechowywania i terminowego dostarczania żywności, a także do wykorzystywania materiałów z recyklingu. Czynniki te przyczyniały się również do ochrony klimatu i środowiska.

Ponieważ Fundusz wchodzi w końcowe etapy wdrażania, większą wagę przywiązuje się do skutecznego włączania wsparcia dla najbardziej potrzebujących do programu EFS+. We wniosku z 2018 r. dotyczącym EFS+ Komisja nakreśliła podstawy skutecznej kontynuacji wsparcia dla najbardziej potrzebujących. Obecne negocjacje prowadzone przez współustawodawców pokazały, że docenia się dążenie do tworzenia efektów synergii, uproszczenia i solidnego osadzenia takiego wsparcia w szeroko zakrojonym podejściu na rzecz włączenia społecznego. Obecnie istotne znaczenie ma pomyślne zakończenie negocjacji, tak aby dialog na temat programowania EFS+ mógł wejść w fazę końcową, a programy mogły zostać przedłożone bez opóźnień. Program EFS+ będzie bardzo ważnym elementem wspierającym poprawę sytuacji gospodarczej i społecznej po pandemii koronawirusa oraz sprzyjającym sprawiedliwemu przejściu na gospodarkę neutralną dla klimatu, zgodnie z celami Europejskiego Zielonego Ładu[12] i w połączeniu z Funduszem na rzecz Sprawiedliwej Transformacji[13]. Będzie też bardzo ważnym programem w kontekście realizacji Europejskiego filaru praw socjalnych[14].

[12] https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/european-green-deal-communication_en.pdf

[13] https://ec.europa.eu/regional_policy/pl/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism

[14] https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9524